

collega

Az Accursius Jogász Egylet folyóirata

Széplaki Valéria

Adóreform Németországban – Porhintés a szemekbe?

Dicsérnivaló ez a Te adóreformod, Scaferius,
minden eddig volt, mostani és jövőbeni reformok legjobbika.
Modern, igazságos, enyhülést hozó és művészi.
Modern, mert minden régi adónak új nevet adott,
igazságos, mert minden római polgárt egyformán terhel,
enyhülést hozó, mert teli erszényeket hagy maga után és
művészi, mert több szóval képes egy értelmet kifejezni, miszerint:
A császárnak, ami császáré, a polgártól, ami a polgaré.

(Casparius szenátor levele kollégájának, Scaferius pénzügyi szenátornak
Hadriánus császár uralkodásának - Kr.u.117-138 -idejéből.)

Csakis azt érthetjük,
Amit mi magunk teszünk.
(Kant)

A német adóreform az Európai Unión belüli változások egyik vezérszavának bizonyult az évezred küszöbén. Több lépésben, az adóterhek csökkentésének szándékával, a gazdasági növekedés céljainak megfogalmazásával indult, hogy később az államháztartás konszolidációjával egészüljön ki.

A Hans Eisen, a szövetségi pénzügyminiszter nevével fémjelzett törvénycsokornak azonban akadnak nem várt, vagy inkább leplezni kívánt hatásai is.

I. Az adóreformról általában (egy ház kerítése...)

A közbevételek az államháztartáson keresztüli állami finanszírozás elsődleges forrásai. A közbevételek rendszerének együttes vizsgálata teszi lehetővé a lakosságot és a gazdaság szereplőit terhelő közterhek együttes hatásának vizsgálatát.

A közterhek közül mind a politikai figyelem, mind a befolyó bevétel mértéke miatt megjelenése óta az adók köre érdemelte ki a legtöbb fi-

gyelmet. Amennyiben az adószabályok meghatározóiként számon tartott adócélok és eszközök tömege átláthatatlanná vagy mennyisége miatt követhetlenné válik, az adópolitika ésszerű döntése az adóreform mellett szól. Egy átlátható, a gazdasági szereplők érveit is mérlegelő, jövőbe tekintő és hosszú távra tervezett szabályokat beléptető változtatás eredményesebb, és a jogállamiság követelményének inkább megfelelő, mint az eseti tűzoltó munka.

II. A német adóreform (a kerítés felújítása...)

Csakis azt érthetjük,
Amit mi magunk teszünk.
(Kant)

A német adóreform a hangsúlyt a közepes szintű jövedelemmel és bevétellel rendelkező magánszemélyeknek és személyegyesítő társaságok tagjainak nyújtott kedvezményekre helyezte.

Tény, hogy a német SZJA (személyi jövedelemadó) maximális adókulcsa már 1999-ben a korábbi 56%-ról 53%-ra csökkent. 2000-ben lépett hatályba a mérséklés 51%-os szintje. 2005-re a legmagasabb adókulcs nem haladhatja meg 42%-os határt.

1. A német közbevételek

A német adóreform által megfogalmazott implicite cél az adókból származó közbevételek csökkentése.

Az angolszász gyakorlattal ellentétben (tax) a német közbevétel rendszer a magyarhoz hasonlóan a közbevételek különböző típusait eltérő megnevezéssel illeti. Ennek megfelelően közbevételek az adók (Steuern), a díjak (Gebühren), az illetékek (Abgaben), a vámok (Zölle), a külön díjak (Sonderabgaben) és az egyéb közbevételek.¹

Az adóreform rendelkezéseit vizsgálva az adóterhek mérséklésének célját úgy pontosíthatjuk, hogy a változások a közvetlen adók körén belül is a jövedelemadók formáját öltő adófizetési kötelezettségek mértékét csökkentették.

2. A német tőkejövedelmek

A továbbiakban a vizsgálódást a tőkejövedelmek kérdéskörére korlátozzuk, hiszen elsősorban ennek vannak nemzetközi - és így magyar - vonatkozásai.

A magyar SZJA szabályok szerint a tőkejövedelmek körébe soroljuk a kamatjövedelmet, az osztalék jövedelmet, az árfolyamnyereséget, pénz- és tőkepiaci ügyletek eredményét és a

¹ Forrás: német Alk. (Grundgesetz) 106. cikkely, német Art. (Abgabenordnung) 3.§.

vállalkozásból kivont jövedelemet. A kettős adózást kizáró bilaterális egyezmények ebben a körben említik továbbá a jogdíjak körét is.

Német SZJA szabályozás szerint a tőkejövedelmek a következőket jelentik:

1. értékpapírból származó bevétel (részvény esetén osztalék vagy hozam; váltó és kötvény esetén a leszámítás eredménye), ideértve a társaságban való részesedéshez (részvény üzletrész) fűződő jog (osztalékszolvény) átruházását is;
2. társasági tagság közvetett eredményeként a rejtett osztalék kifizetés, valamint a jogi személy társaság likvidációs hányadához fűződő elsőbbségi jog;
3. alaptőke leszállítása miatti kifizetés (amennyiben a társaság belföldi illetőségű);
4. csendestársi státusszal kapcsolatos bevétel (quasi alvállalkozó);
5. élet és balesetbiztosítás maradványértéke;
6. egyéb tőkekövetelésből eredő bevétel, valamint valamely alapügylethez kapcsolódó jogosultság átruházásának eredményét (kamatjegy és kamatkövetelés);
7. követelés engedményezés, könyvadósság, és egyéb tőkekövetelés átruházásának eredménye.

Az adóköteles tőkejövedelem típusok láthatóan folyóbevételek, ami a befektetett tőke értéknövekedésnek adómentességére vonatkozó adópolitikai szándék eredménye.

A tőkejövedelem adókötelezettségét a német SZJA 2. § (1) bek 5. pontja írja elő, mégpedig a forráselmélet szerint ahhoz az időponthoz kötve, amikor is az befolyt, azaz a továbbiakban az adózó rendelkezésére áll. A rendelkezésre állás kezdő időpontjának meghatározása eltér készpénz és bankszámlapénz esetében. Amennyiben a kifizető fizetési kötelezettségének postai úton tesz eleget, a rendelkezésre állás a készpénz kézhezvételétől kezdve számít. Bankszámlapénz esetén azonban a rendelkezésre állás a jóváírás időpontjától kezdve él [forráselmélet]. Mentessül-

nek az adófizetési kötelezettség alól azok, akiknek a tőkejövedelemből származó bevétele éves szinten egyéni adózók esetén a 3000 DM, házaspárok együttes adózása esetén pedig a 6000 DM-ot nem haladja meg.

Amennyiben az adóköteles személyeknél a tőkejövedelem legkésőbb a bevallási időszak végén rendelkezésre áll, kötelesek adóbevallásukhoz mellékelni az ún. KAP-nyomtatványt.² Ezen nyomtatvány 18-20. sorai adnak helyt a külföldi tőkejövedelmeknek, amelyekre alkalmazható, a kettős adózást kizáró egyezmények által biztosított adókedvezményeket azonban az AUS-melléklet 7-29. soraiban van lehetőség elszámolni.

Összegzés: az adóreform a tőkejövedelmek adóztatása terén a magánszemély adózókra többletkötelezettséget rótt az adminisztratív teendőik körében (KAP-nyomtatvány kötelező kitöltése), ill. az adómentes tőkejövedelem határát egyedülállóknak esetében 6000 DM-ról 3000 DM-ra, házastársi adózás esetében pedig 12000 DM-ról 6000 DM-re csökkentette.

A továbbiakban a német SZJA által megjelölt két fő tőkejövedelemtípust, az osztalékból és a kamatból származó jövedelem adózását vizsgáljuk.

3. Kamatjövedelem-adóztatás német módra (fekete bárány, Fekete Péter...)³

A kamatjövedelmeknél a jogalkotó eredendően különbséget tett a bankszámlák után, illetőleg az értékpapírok után fizetett kamatok után fizetendő adó mértéke között. A bankszámlák pozitív egyenlege alapján járó kamatra, számla-kamatra vetített adókulcs mértéke 30%. Az értékpapírok esetében az ún. papír-kamat adófizetési kötelezettsége 35%-ot tesz ki. A különbségtétel oka, hogy cél az értékpapír-befektetésekre való hajlandóság csökkentése, mégpedig az adókikerülés visszaszorításának célzatával. Az adóterhet mindkét esetben növeli az ún. szolidaritási díj (*Solidaritätszuschlag*), amelynek eredeti «célja» a volt NDK területének fejlesztéséhez,

újjaépítéséhez való hozzájárulás. Az osztalék teljes adóterhe tehát 26,375%.

A számla-kamat adóterhet a bank adólevonással állapítja meg és szedi be 1993 óta, és továbbítja is az illetékes adóhatóságnak. Az adóreform annyiban akasztja meg ezt az automatizmust, hogy 1999 óta lehetőség van ún. adómentességi nyilatkozat (*Freistellungsauftrag*) révén a kamatjövedelem adómentességének már évközbenei biztosítására. A nyilatkozatban az adózó kijelenti, hogy az éves tőkejövedelme nem lépi túl az adómentes 3000/6000 DM-os határt.

Több folyószámla esetében ügyelni kell arra, hogy a nyilatkozat csak egy bankra vonatkozhat, így az adófizetési kötelezettség alól mentes adózónak minden bankjánál külön-külön kell a fenti nyilatkozatot megtennie.

A korábbiakhoz hasonlóan jelenleg is lehetőség van azonban az utólagos visszaigénylésre az éves adóbevallás keretében. Ehhez csupán kamatjövedelme összegéről szóló igazolást és bank által kiállított, a kamatadó levonását igazoló iratot kell az adóbevalláshoz mellékelni.

Az adómentes határ túllépése esetén csak az azt meghaladó rész válik adókötelessé.

A papír-kamat adókötelezettség kapcsán a német adózók gyakran élnek a hosszú lejáratú értékpapírok biztosította adóhalasztás lehetőségével. Az államkincstárjegyek (*Finanzierungsschätze*) körén belül is a legalkalmasabb erre a célra az ún. «B» típus (*Bundesschatzbrief-TypB/ Bundesschätzchen*). Az ún. «A» típussal ellentétben itt a kamatkifizetés nem évente történik, hanem csak a futamidő végén, így az adófizetési kötelezettség is csak évekkkel később merül fel. Ráadásul még a lejárat előtti visszafizetés esetén is lehetőség van egy évet meg nem haladó halasztásra. (*Zinsensplitting*)

Összegzés: A kamatjövedelmek körében az adóreform alapvetően eljárásbeli könnyítéseket emelt be az adójogba. Az adójog eljárási részének körébe tartozó, az adózót terhelő adminisztratív kötelezettségek egyszerűsítése (automatikus információ-

² Eredet: *Kapitaleinkommen, Kapitalerträge* = «tőkebevétel, tőkejövedelem».

³ Az Európai Unió 15 tagállama 2000-ben a portugál Feiraban tartott EU-csúcson megegyezett egy, az országok kamatadóbevételeinek védelmére irányuló tervben. Az elképzelés központi magját az információcsere jelenti, amelyhez kapcsolódik az adóparadicsomok megnyerése. Az információáramlás tervezett iránya főleg a külföldi adóhatóságoktól a német pénzügyminisztériumi adatbázis felé, időpontja a tudomásszerzés követően – számítógépes rendszer, ill. összeköttetés segítségével – azonnali és automatikus. Az adattovábbítás mellett a rendszer – forrásadóztatással ellentétben – automatikusan és anonim módon vonja le a kamatadót. A terv megvalósításának végső időpontja azonban csak 2010.

eljárás), ill. az adózó vagyoni autonómiáját védő új intézmény (adómentességi nyilatkozat) beemelése kétségtelenül az adóreform pozitívumaként értékelendők. Ugyanakkor a kamatjövdelemek esetében is megjelenik az adómentes tőkejövdelem határainak módosítása, ami az adózóra nézve hátrányos változás.

4. Osztalékjövdelem-adóztatás német módra (fekete mágia, avagy játék a számokkal...)

Az osztalék adóztatásával kapcsolatos változtatások jelentik a német adóreform igazi csavarát; ez a tőkejövdelem a személyek körén kívül a társasági adó alanyait is érinti. A jogalkotónak sikerült mindkét adózói kör tekintetében azt a látszatot keltenie, hogy adókedvezményt nyújtott.

A korábbi szabályozás szerint az osztalék adókulcsa kifizetés esetén 30%, visszatartás esetén pedig 40% volt. A szabályozás célja a társaság osztalékfizetési hajlandóságának növelése. Ugyanakkor a gazdasági kettős adózás elkerülése érdekében lehetőség volt a társaság szintjén megfizetett adónak a címzett szintjén történő beszámítására.

Ezek szerint, ha az osztalék 100 egységnyi, X az adózó osztalékon kívüli egyéb jövedelme, Y az adózó osztalékkal együtt számított jövedelme, Z a beszámítást követően fizetendő adó, akkor

$$100-30=70;$$

$$70+X=Y, \text{ de } Y-30=Z \text{ (Tehát csakis a } Z \text{ t kell megfizetni.)}$$

Az adóreform keretében a jogi személyek által kifizetett osztalék után a társaság szintjén fizetendő adó mértéke a korábbi 30%-ról 25%-ra csökkent.

A természetes személyek adózása terén bevezetésre került az ún. jövdelem-felezés (*Halbeinkünfte Verfahren*) intézménye. A jövdelem-felezés szerint az osztalék címzettjénél az osztalékjövdelem összegének csak fele növeli az adóalapot. A személyi jövdelemdadó maximális kul-

csa azonban még 2005-ben is 42%-os mértékű, jelenleg pedig 51%.

A fentiek számokban:

$100-25=75$ (a 100 egységnyi osztalék a társaság szintjén 25 egységet adózik) $75:2=37,5$ (az adózónak kifizetett 75 egységnek csak a fele jelenik meg adóköteles jövdelemként)

$X+37,5=Y$ (ahol X osztalékon felüli jövdelem, Y összjövdelem)

$Y \times 0,51 = X \times 0,51 + 37,5 \times 0,51 = 17,3 + Z$ (fizetendő adó)

A végeredmény alapján az adózó által fizetendő adó mértéke jelenleg 100 egység esetén kb. 17,3 egység, amelyhez hozzáadódik a társaság szintjén megfizetett adó (25 egység), így tehát a korábban maximum 40 egységnyi adóval terhelt osztalék adókötelezettsége jelenleg eléri a 42,3 egységet.

A szabályozás célzata tk. a reguláció és dereguláció éles borotváján való táncolás művészete. Az ún. osztalék-csúsztatás (*Dividendstripping*) adózói gyakorlata kapcsán azonban a német jogalkotó megtalálta a kellő súlyozás mértékét.

Amikor az adózó részvénytulajdonos értékpapírját az osztalék-kifizetés időpontját közvetlenül megelőzően eladásra kínálja, az osztalékváromány miatt az eredeti árhoz képest adómentes árfolyamnyereségre tesz szert. Nem volt akadálya annak sem, hogy az osztalék-kifizetést követően korábbi papírját visszavásárolja.

A jogalkotó a kettős ügylet adóikerülő jellege miatt az adómentességet három konjunktív feltételhez kötötte a módosításban. E szerint a két adósvétel között 10 napnak kell eltelnie, az árfolyamkockázatot opcióval kell biztosítani, a «visszavásárlás» tárgya csak ún. «fiatalabb», osztalékra nem jogosító részvény lehet.

Összegzés: Az osztalékjövdelem adóztatása terén a jogalkotó által bevezetett változtatások megtévesztők: a látszólagos előny a korábbi helyzethez képest ténylegesen többlet terhet jelent. Bár a továbbiakban is kimutatható az osztalék kifizetésé-

re vonatkozó hajlandóság növelésének adópolitikai célja.

S hogy sikeres e a német adótörvény?

Nehéz lenne erre választ adni.

Egyvalaki azonban ismét jól járt.

Mégpedig Gibraltár.

A brit gyarmatok egykori túlélője időközben ugyanis pénzügyi és adóközponttá fejlődött. Ennek oka többek között azon körülmény, hogy az ott realizált kamatok és osztalékok adómentesek. A belföldi illetőséghez már a 30 napos állandó (és folyamatos) ott-tartózkodás is elegendő (szokásos tartózkodási hely). Továbbá az angolszász bankjog gondoskodik a tőkeforgalom teljeskörű szabadságáról és banktitok szentségéről. Egyes bankok német nyelvű tanácsadást is biztosítanak.

Pedig az adómenekülés (*Steuerflucht*)⁴ iránti hajlandóság növelése minden bizonnyal nem szerepelt a német adóreform elsődleges céljai között. Az adóikerülés⁵ ugyanis – az adóikerülés⁵ együttes – évente 20 milliárd DM-ot meghaladó adóbevételelmaradást okoz az államháztartásnak.

Irodalomjegyzék

1. Bruno Hauber, Helmut Pasch: Die Unternehmenssteuerreform – Informationen, Analysen und Gestaltungsempfehlungen zum Steuersenkungsgesetz (StSenkG) 2. Auflage, Stollfuß Verlag Bonn, Berlin, 2000
2. Franz Konz-Friedrich Borrosch: Der Kleine Konz 2000/2001 – Das Arbeitsbuch zu den 1000 Steuertricks – Th. Knauer Nachf., München, 2000
3. SteuerReform 2000 – Eine gute Entscheidung für Deutschland, In: PerSaldo 3/2000 – Tips und Infos zum Thema Finanzen, Bundesministerium der Finanzen
4. Steuerflucht wird Riegel vorge-schoben, In: PerSaldo 3/2000 – Tips und Infos zum Thema Finanzen, Bundesministerium der Finanzen

4 Az adómenekülés az adóikerülés (*Steuerumgehung*) speciális esete. Az adómenekülés alapja az eltérő adópolitikák eredményeként létrejött eltérő adórendszerek kialakulásában keresendő.

5 A német Art. 42 §-a a szerződési szabadsággal való visszaélésről tesz említést (*Mißbrauch von rechtlichen Gestaltungsmöglichkeiten*). Ez esetben a gazdasági előzmények alapján megállapítható eredmény utáni adót köteles megfizetni az adózó. Jogszabályi inkonzisztencia esetére a Szövetségi Pénzügyi Bíróság (*Bundesgerichtshof* – BGH) pedig a következőket mondta ki: azon rendelkezés, amelynek következtében az adó mértéke csökken, és amely sem gazdasági, sem egyéb más indokkal nem igazolható, adójogi kérdésekben hatályon kívül helyeztetnek tekintendő. (Forrás: BHF Ürt. Vom 21.11.1991 – BStBl 1992 II. S. 446)